

VERDER KIJKEN DAN NAAR GEMILITARISEERD NATUURBEHOUD: DE EFFECTEN VAN HET POLITIËLE ARBEIDSREGIME IN HET KRUGERPARK

Samenvatting

Tegen de achtergrond van het herstel van de openbare orde als reactie op een intensivering van de neushoornstroperij biedt dit proefschrift een kritische beschouwing van de politieke implicaties hiervan voor de natuurbeschermers die belast zijn met handhaving. In dit proefschrift wordt gepleit voor een bredere opvatting van politiewerk, die verder gaat dan de alledaagse politietaken van rangers. Volgens deze opvatting gaat het gebruik van geweld bij deze handhavingstaken samen met vormen van macht. Het debat over geweld bij natuurbehoud zou niet beperkt moeten blijven tot gemilitariseerd natuurbehoud. In dit proefschrift wordt belicht hoe de politie, in bredere zin, vormgeeft aan de werkomgeving van het natuurbehoud en hoe deze zich verhoudt tot de Zuid-Afrikaanse werkomgeving in het algemeen, die gekenmerkt wordt door structurele factoren die lage lonen, bestaansonzekerheid en racisme in stand houden.

Voor dit proefschrift is twaalf maanden lang uitgebreid etnografisch onderzoek gedaan naar de bestrijding van stroperij in het Kruger National Park (KNP, Krugerpark), Zuid-Afrika. Als onderzoeksmethode is onder andere gebruikgemaakt van participerende observatie, informele gesprekken en semigestructureerde interviews met bijna 200 respondenten. Deze gesprekken en interviews gingen over het probleem van de neushoornstroperij in en rond het KNP. Verder is gebruikgemaakt van evenementen-etnografie van belangrijke topontmoetingen van milieu- en natuurbeschermingsdeskundigen; observatie van strafzaken in de Skukuza Periodical Court, en een kort vergelijkend onderzoek van de reacties op neushoornstroperij door de provinciale natuurbeschermingsinstanties van KwaZulu-Natal. Daarnaast heeft een collega-onderzoeker zes maanden ingewoond bij leden van gemeenschappen ten zuidwesten van het KNP om onderzoek te doen naar de impact van gemilitariseerd natuurbehoud op deze gemeenschappen. Gezien de beperkte toegankelijkheid van gegevens en interne documenten van het KNP, is in dit onderzoek ter aanvulling van de observaties in het Krugerpark ook intensief gebruikgemaakt van archiefmateriaal en openbare bronnen over het probleem van de neushoornstroperij en over het arbeidsproces.

Dit onderzoek heeft een aantal belangrijke inzichten opgeleverd. In de eerste plaats wordt op metatheoretisch niveau aangetoond dat de politie functioneert als een politiek middel om de orde te handhaven. Daarbij wordt niet alleen beoogd om het maatschappelijk onderscheid op basis van klasse en ras te handhaven, maar ook bepaald wie er geweld mag gebruiken bij de beroepsuitoefening. De politie doet weinig aan misdaadpreventie, maar houdt zich meer bezig met het in stand houden van de asymmetrische maatschappelijke verhoudingen. Ten tweede was het met archiefonderzoek mogelijk om continuïteit en verandering in het Krugerpark te ontdekken en na te gaan hoe ideeën, werkwijzen en mensen uit de tijd van de contrarevolutionaire aanpak door de apartheidstaat in de jaren tachtig in het park zijn hergebruikt en worden ingezet in de huidige 'oorlog tegen de stroperij', ondanks veranderingen in de organisatie en het management. Uit dit historisch onderzoek komt ook naar voren hoe arbeid tegelijkertijd geproduceerd, verwijderd en onder controle gehouden werd bij het aanleggen van het Krugerpark en dat het arbeidsproces in het park tot op de dag van vandaag gekenmerkt wordt door een uitgesproken vorm van raciaal paternalisme en goedkope arbeid.

Ten derde blijkt uit dit onderzoek dat de politie een duidelijk stempel drukt op de werkomgeving en het arbeidsproces van het natuurbehoud. Hierdoor ontstaat een nieuwe productiepolitiek. In combinatie met de historische koloniale en apartheidskennmerken van de gang van zaken op de werkplek ontstaat er een speciaal soort arbeidsregime: *het politieke arbeidsregime*. Deze organisatievorm heeft specifieke gevolgen voor rangers die geweld mogen gebruiken in hun werk. Uit dit onderzoek blijkt dat een historische bezorgdheid over de waarde van arbeid en productiviteit een verschuiving teweeggebracht heeft van loyaliteit naar het op een soms ongebruikelijke, arbitraire en onrechtmatige wijze bevorderen van geweld en agressie. Ook blijkt dat deze misstanden niet plaatsvinden in een vacuüm van eigenrichting, maar dat dit illegale optreden tegen neushoornstropers ontstaat onder sterke politieke druk en door bepaalde kenmerken van het arbeidsproces. Rangers worden hiertoe aangezet met het vooruitzicht van aanzienlijke bijverdiensten en bonussen en de dreiging van marginalisering op de werkplek. Ook de institutionele medeplichtigheid draagt hieraan bij.

Ten slotte blijkt dat het politieke arbeidsregime ook op verschillende manieren van invloed is op het institutionele klimaat in het KNP. De uitspraken van de leiding van het Krugerpark over het welzijn van de rangers stroken niet met de werkelijkheid en de rangers ondervinden aanzienlijke psychische en morele schade van hun voortdurende blootstelling aan geweld en de angst voor geweld, dat bovendien tegen de regels ingaat. Uit het onderzoek blijkt dat pogingen om deze effecten tegen te gaan als een operationele last worden gezien en dat institutionele witheid en institutioneel racisme typerende, soms moeilijk waarneembare, kenmerken van de werkplek blijven. De ordehandhaving wordt ook naar binnen gericht wanneer er sprake is van wantrouwen, wat leidt tot represailles op de werkplek, foltering en onmenselijke behandeling van werknemers. Ook blijkt dat financiële schulden, in de hand gewerkt door zeer onregelmatige inkomsten, dienen als een nieuwe wijze van arbeidscontrole en arbeidsonzekerheid onder het politieke arbeidsregime.

Trefwoorden: politie, macht, arbeid, productiepolitiek, institutioneel klimaat